

Pravo na pristup informacijama od javnog značaja i obezbeđivanje transparentnosti budžeta u Meksiku: Decenija dostignuća i izazova

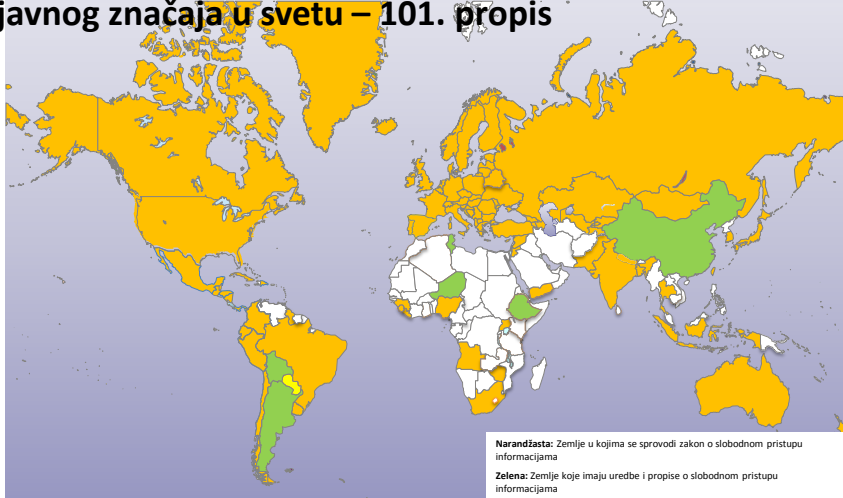
Juan Pablo Guerrero – Bivši poverenik za informacije i
generalni sekretar

Saveznog zavoda za pristup informacijama i zaštitu
podataka

Sadržaj

- I. Pravo na pristup informacijama od javnog značaja (RTI) i obezbeđivanje transparentnosti: globalni trendovi
- II. Pregled stanja u vezi sa pristupom informacijama od javnog značaja (RTI) u Meksiku
- III. Pravo na pristup informacijama od javnog značaja: Zakonski principi – dobra praksa
- IV. Institucionalni aranžmani u Meksiku
- V. Deset godina primene RTI
- VI. Uticaji / efekti transparentnosti
- VII. Nova faza u 2014: Ustavni amandman

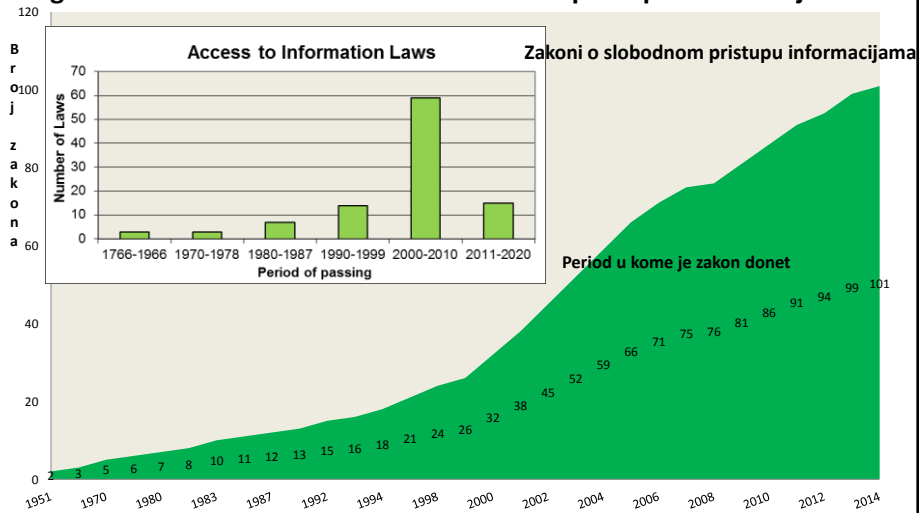
I. Pregled stanja u vezi sa pristupom informacijama od javnog značaja u svetu – 101. propis

Narandžasta: Zemlje u kojima se sprovi zakon o slobodnom pristupu informacijama
Zelena: Zemlje koje imaju uredbе i propise o slobodnom pristupu informacijama
Žuta: Zemlje u kojima je zakon o slobodnom pristupu informacijama usvojen ali se ne sprovi

David Banisar, mart 2013, IFAI, januar 2014.

I. Pregled RTI u svetu – 101. zakon o slobodnom pristupu informacijama

Ukupan broj zakona o slobodnom pristupu informacijama

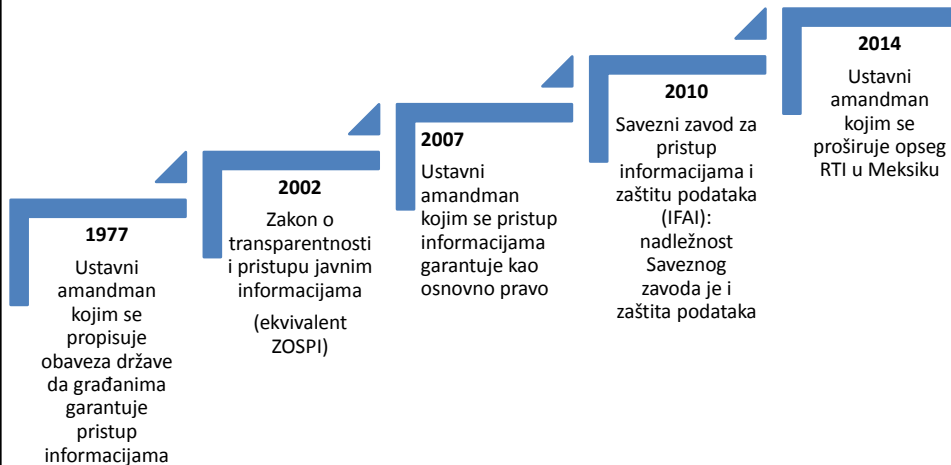
RTI + transparentnost: izraženi globalni trendovi

- Od 90-ih godina prošlog veka, transparentnost i pravo na pristup informacijama postaju značajni za upravljanje u javnom sektoru
- Loša dodela resursa, zarobljena budžetska sredstva, neodrživa prava, opasan nivo duga i finansijskog rizika, korupcija: poreski obveznici moraju imati mogućnost da prate šta se dešava sa javnim novcem

Globalno širenje prava na pristup informacijama (RTI) i transparentnost

- Institucionalni kapacitet: odgovornost, sistem kontrole i ravnoteže, potreba za povećanjem učinka
- Civilno društvo: ključni akter za sticanje poverenja, vladavina prava, participativni razvoj
- Rastući značaj informaciono-komunikacionih tehnologija, interneta, mobilnih telefona, društvenih mreža, dostupnost podataka, komunikaciona revolucija

II. Pregled stanja u vezi sa pristupom informacijama (RTI) u Meksiku

II. Pravo na slobodan pristup informacijama (RTI) u Meksiku: povoljan kontekst

- Nakon 70 godina vladavine, jednopartijskom sistemu je došao kraj 2000. godine
- Otvorena vlada: obećanje u kampanji izazivača/pobednika (Partija nacionalne akcije - Vicente Fox 2000-06)
- Uključivanje civilnog društva u zakonodavni proces: tri inicijative (*Left, Executive, Oaxaca Group*) i opsežna javna debata
- Najviši zvaničnici vlade nisu bili svesni značaja koji ima RTI (ministarstvo finansija i ministarstvo pravosuđa)

III. Osnovni zakonski principi – model dobre prakse

- Najviši stepen obelodanjivanja podataka
- Precizno formulisani izuzeci od slobodno dostupnih informacija podrazumevaju da se često vrši test štete ili javnog interesa
- Pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja se primenjuje na sve delove savezne vlade (bez izuzetaka)
- Zaštita ličnih podataka
- RTI – besplatan pristup informacijama
- Brze procedure: jasno utvrđeni vremenski rokovi za podnošenje i rešavanje žalbi
- Nezavisan pritužbeni/nadzorni organ (NPO) za zaštitu pristupa informacijama od javnog značaja, čija ovlašćenja su obavezujuća
- Žalbe u slučaju “ćutanja” administracije i drugih razloga zbog kojih nije pružena informacija
- NPO: Zakonom poveren mandat za promociju i ostvarivanje prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja
- Proaktivno obelodanjivanje relevantnih informacija javnih organa vlasti

IV. Institucionalni aranžmani

Savezni zavod za pristup informacijama i zaštitu podataka (IFAI)

- Nezavisan pritužbeni/nadzorni organ za zaštitu pristupa informacijama od javnog značaja: kvazi – nadležni upravni sud (obavezujuće odluke)
- Rešava žalbe i odlučuje o tome da li neka informacija treba da bude obelodanjena (javna informacija)
- Podnosilac zahteva za pristup informacijama može uvek da se žali sudu
- IFAI ima ovlašćenja da vodi istragu i pokrene javnu raspravu, po potrebi
- IFAI ima obavezu da pruži pomoć podnosiocu zahteva za pristup informacijama (*ispravljanje nedostataka u vezi sa žalbama*)
- IFAI može u svakom trenutku da potvrdi da li je neka informacija poverljiva
- Može da pokrene upravni postupak za odgovornost javnih funkcionera

IV. Institucionalni aranžmani

Široka primena informacionih tehnologija

INFOMEX: Korisnici mogu da upućuju žalbe i zahteve za pristup informacijama Saveznom zavodu (IFAI) elektronskim putem i bez obaveze da otkriju lični identitet ili da opravdaju svoje zahteve

Pretraživač zahteva za pristup informacijama od javnog značaja i rešenja IFAI-a funkcioniše kao Google; korisnici unose ključne reči i fraze u sistem koji pronalazi rezultate u vezi srodnih slučajeva/predmeta

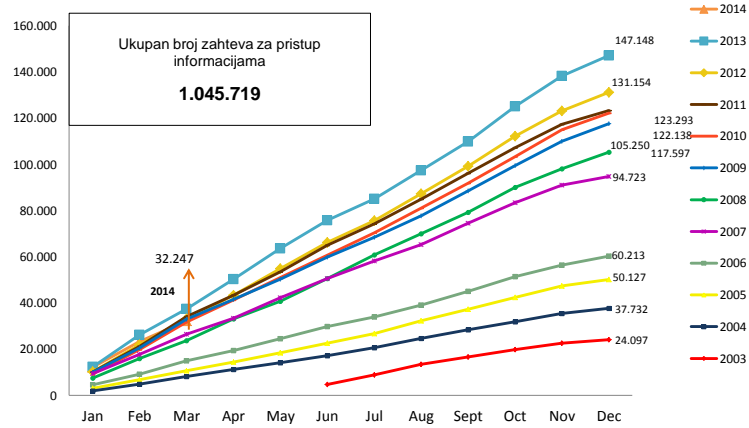
On-line sistem preko koga građani imaju pristup informacijama od javnog značaja čije obelodanjivanje se vrši na proaktivan način

V. Deset godina od primene elektronskog sistema za RTI - Najznačajniji rezultati: poverenje i efikasnost

- Svako može u bilo koje vreme i na bilo kom mestu da zatraži informacije preko interneta
- Anonimnost: Zvaničnike zanima da li je informacija javna ili nije; potpuno je nevažno ko je uputio zahtev
- Rizik da će neko imati problema ili da će mu se neko svetiti zbog toga što je tražio uvid u informaciju, smanjen je za manje od četiri meseca

Broj zahteva za pristup informacijama upućenih savezним organima

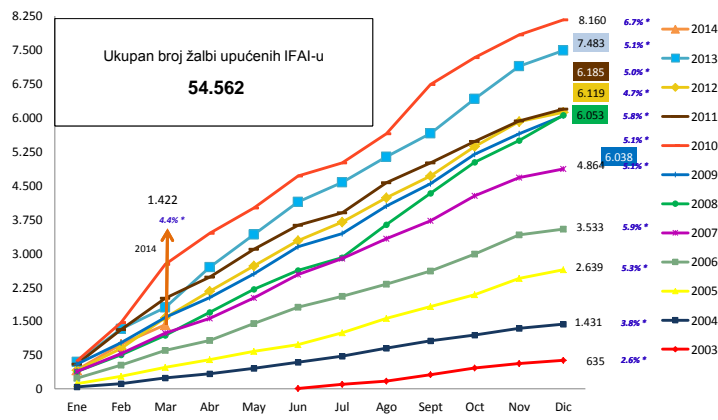
Period od 12. juna 2003. do 20. marta 2014. godine

Izvor: IFAI DGCV

Žalbe protiv saveznih organa upućene IFAI-u*

Period od 12. juna 2013. do 20. marta 2014. godine

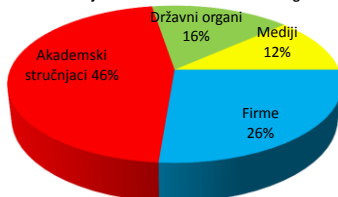

* U odnosu na zahteve za dostavljenim informacijama

IZVOR: IFAI DGCV

% zahteva za pristup informacijama prema kategoriji (zanimanju) podnosioca

Period od 12. juna 2003. do 28. februara 2014. godine

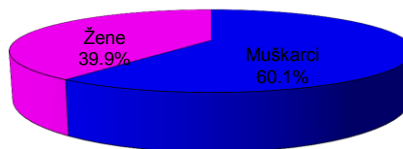

Izvor: IFAI DGCV

* Kategorije "ostalo" i "nije navedeno" nisu prikazane na grafikonu

% zahteva za pristup informacijama prema polu podnosioca

Period od 12. juna 2003. do 28. februara 2014. godine

Izvor: IFAI DGCV

VI. Uticaji / efekti transparentnosti

Informacije čije obelodanjivanje je bilo nezamislivo do 2002:

- Obelodanjivanje zapisnika sa sastanaka, dnevni red i e-mail prepiska iz Kancelarije predsednika
- Spisak zvanica i rashodi povodom proslave rođendana predsednika
- Kopije računa za robu kupljenu u ženskim buticima (\$\$\$ u Cartier, Louis Vuitton, Dior)
- Kampanja energetskih reformi u 2014: uveravanje kako će cene gasa i energije ići dole

VI. Uticaji / efekti transparentnosti

- Pravo na pristup informacijama od javnog značaja (RTI) je jedno od osnovnih prava koje pozitivno utiče na živote ljudi tako što omogućava:
 - pristup informacijama koje se odnose na evidenciju zdravstvenih ustanova i penzije
 - pristup osnovnim javnim uslugama, uključujući: visinu sredstava koja se izdvajaju za obrazovanje i zdravstvo, subvencije za poljoprivredu, itd.
 - nadzor nad sprovođenjem zakona: regulatorni okvir, dozvole, licence, koncesije, itd.
 - praćenje rashoda budžeta

VII. Ustavni amandman (2004); osnovne karakteristike

1. Obavezuju se svi javni organi na čitavoj teritoriji države da koriste istovetan pravni režim pristupa informacijama, uključujući sve tri grane vlasti, sva tri nivoa vlasti, političke stranke, autonomne organe, javne trustove, pojedince, pravne subjekte i zajednice koje dobijaju/troše javna sredstva ili obavljaju javne funkcije
2. IFAI postaje nezavisan i samostalan državni organ čije su odluke za javne organe konačne, pravno obavezujuće i bez prava žalbe

VII. Ciljani napori ka postizanju otvorenosti budžeta (OB)

1. Sveobuhvatnost: informacije moraju biti potpune, ažurirane i dostupne za prethodni period (istorijske informacije)
2. Upotrebljivost: informacije moraju biti pravovremene, razumljive, pristupačne i dostupne u formatu koji je upotrebljiv
3. Dijalog: Organizacije civilnog društva (OCD), akademski/naučni i drugi stručnjaci za pitanja u vezi sa budžetom dužni su da obezbede ulazne i povratne informacije
4. Konsultacije: obim informacija koje se obezbeđuju mora da odgovara obimu traženih informacija: koje informacije su potrebne građanima?
5. Primena/efekti međunarodnih instrumenata za ocenu otvorenosti budžeta:
 - MMF - Kodeks fiskalne transparentnosti / OECD - Dobre prakse za transparentnost budžeta
 - Svetska banka - PEFA / Svetska carinska organizacija (WCO) - Aruška deklaracija
 - Inicijativa otvorenog budžeta; Indeks otvorenosti budžeta / Inicijativa za transparentnost ekstraktivnih industrija (EITI)

Primeri dobre prakse informacija o budžetu – otvorenost budžeta

Sjedinjene Američke Države

www.recovery.gov

Podaci o dodeli resursa prema “Zakonu o revitalizaciji”, uključujući podatke o ugovorima, kreditima, zalagama i fiskalnim korisnicima.

Brazil

Portal Federativo

Primeri dobre prakse za proaktivno obelodanjivanje informacija, pristup širokom spektru korisnih informacija, portal “priče o uspehu”, georeferentni i tematski podaci.

Australija

Plan za ekonomski podsticaj

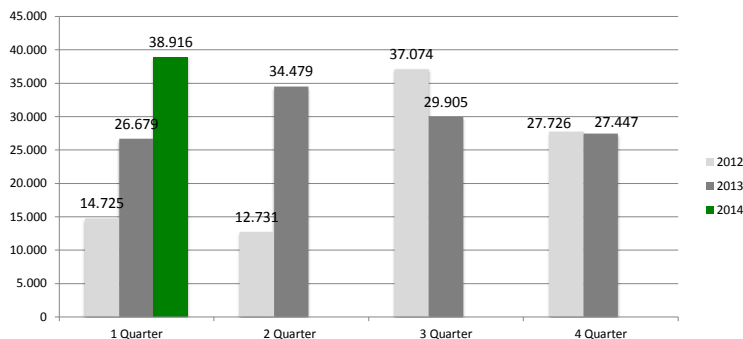
Portal koji sadrži podatke o javnim investicijama po sektorima (stambeni sektor, komunikacije, vodoprivredni radovi, železnica, itd.) - georeferentna platforma.

Ministarstvo finansija (MX): Portal fiskalne transparentnosti (FTP)

www.transparenciapresupuestaria.gob.mx

• Statistički podaci: broj poseta je povećan za 28,5% od 2012 – 2013, i za 46% u prvom kvartalu 2013-2014.

Cilj

• Meksički FT Portal - Sadržaj

Veća transparentnost u PFM sektoru

- Statistika državnih finansija
- Preneta sredstva lokalnim samoupravama
- Podaci o budžetu - analitika
- Kvartalni izveštaji u formatu koji obezbeđuje otvorenost podataka o budžetu
- Godišnji izveštaj (na kraju godine)

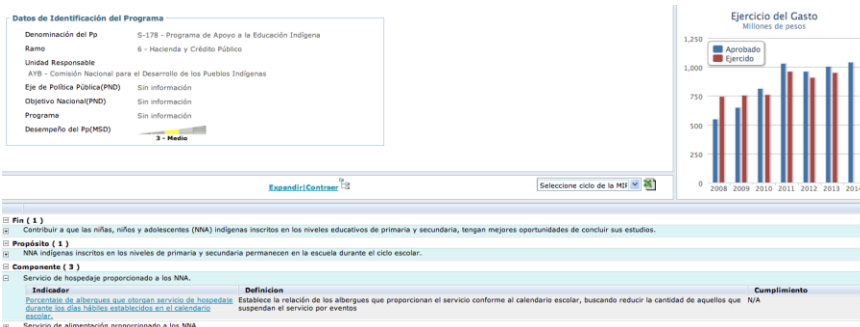
Korišćenje jezika građana za fiskalnu transparentnost

- Budžet za građane
- Godišnji izveštaj za građane
- Pitanja
- Glosar
- Društveni mediji

Fiskalna transparentnost u vezi sa pitanjima koja interesuju građane

- Investicioni projekti
- Informacije o učinku (indikator i ciljevi)
- Eksterne evaluacije
- Pomoć za obnovu u slučaju prirodnih katastrofa

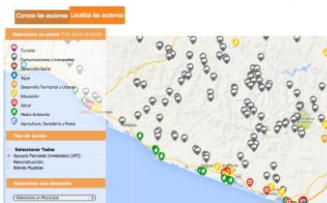
- **Posebna karakteristika: FT-Portal sadrži podatke o sistemu evaluacije učinka, uključujući eksterne evaluacije socijalnih programa i javnih politika (1000+), kao i podatke o indikatorima programa (757).**

- Izdvajanja za investicije i javne radove: FT-Portal sadrži informacije o investicijama i izdvajanjima iz posebnog fonda za prirodne katastrofe
- Moguće je preuzimanje podataka u otvorenim formatima
- Ovi instrumenti su pokrenuli pozitivne promene u internim procesima Ministarstva finansija u smislu unapređenja budžetske efikasnosti

ACCIONES DE RECONSTRUCCIÓN Y MEJORA

Open data

- **Za građane.** Nekoliko verzija budžeta za građane u kojima se objašnjava proces donošenja budžeta (od 2010), predlog budžeta (od 2012) i godišnji izveštaj - na kraju godine (2013).

- Ovi dokumenti i FT-Portal su rezultat konsultacija i dijaloga sa specijalizovanim OCD, putem kojih su omogućena značajna poboljšanja sadržaja od 2010 (nakon prvog izdanja). Relevantne informacije su takođe rezultat zahteva i predloga koji su upućivani putem FT-Portala.
- Jedan od značajnijih kanala za distribuciju dokumenta o budžetu za građane je Poreska uprava. Budžet za građane se dostavlja uz potvrdu o prijemu poreske prijave. Od 2014, posteri kojima se promovise transparentnost budžeta su izloženi u prostorijama Poreske uprave i informacionom pultu u svim savezним organima.

Sadržaj budžeta za građane

- Procene rasta
- Ukupni rashodi
- Izvori prihoda, uključujući podatke o dugu - deficitu
- Funkcionalna klasifikacija
- Administrativna klasifikacija
- Ekonomska klasifikacija
- Značajni investicioni projekti
- Mere za smanjenje rashoda
- Informacije o sistemu za ocenu učinka (to jest, procenat rashoda / indikatori učinka)
- Društveni mediji i kontakt informacije
- Linkovi za dodatne informacije i srodne teme

Svi podaci o rashodima su dati za tekuću i prethodnu fiskalnu godinu.

Dijalog sa organizacijama civilnog društva (OCD)

•Otvoreni podaci u adekvatnim formatima su omogućili OCD da ponovo pokrenu i promovišu relevantna pitanja

- Informacije o učinku programa su putem društvenih medija povezane sa raspravama u parlamentu o budućim alokacijama budžetskih sredstava. Na taj način se utiče na odgovornost poslanika u procesu odobravanja budžeta.
- OCD daju preporuke o javnim politikama (npr. održivi urbani razvoj, uticaj operativnih pravila srodnih programa na javnu politiku).

Zahvaljujući ovim inicijativama za obezbeđivanje fiskalne transparentnosti, Meksiko je rangiran u grupi zemalja koje prikupljaju “značajne informacije o budžetu”, prema Indeksu otvorenosti budžeta u 2012. godini.

Hvala!

**Savezni zavod za pristup informacijama i
zaštitu podataka**

guerrero@fiscaltransparency.org